

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Universus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disput. XXIV. De libertate voluntatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

potest apprehendi ut mala.

IX.

Ut voluntas operetur non est opus actus reflexo intellectus.

X.

Voluntas ad operandum

tur beatitudo nisi nomine tenus, cum sit implicatio in terminis, ut complexio omnium bonorum, & in qua nihil mali potest reperiri, apprehendatur ut mala.

Ut autem voluntas feratur in objectum, non eget actu intellectus qui reflexe dicat esse hic & nunc eliciendum talem actum voluntatis, sed sufficit quod representetur bonitas, vel malitia objecti, qua representata fertur in objectum illud voluntas, & actum elicit circa illud, licet pro objecto non habeat ullum suum actum.

Nec etiam requiritur ad hoc ut voluntas opereatur, imperium illud practicum quod ponunt quidam in intellectu respectu voluntatis explicatum per

has voces, *fac hoc*; nec enim aliud requiritur ad hoc ut potentia indifferens, seu libera se determinet, quam ut ipsi proponatur objectum sufficiens: licet enim potentia necessaria indifferens suo modo, hoc est, indeterminata, non possit se determinare, potest tamen potentia proprie indifferens seu libera; in illa enim provenit indifferencia ex imperfectione & impotentia, in hac vero ex perfectione & potentia ad utramque partem contradictionis, ut videmus disp. seq. potentia enim libera illa est, quæ, *postis omnibus requisitis, potest operari & non operari*; quod est, posse se determinare ad operationem, quod manifestum est procedere ex perfectione.

non eget imperio practico explicato his verbis, *fac hoc*.

DISPUTATIO XXIV.

De libertate voluntatis.

SECTIO PRIMA.

An sit, & quid sit libertas in actu primo.

I. Libertas quadruplex. A miseria.

A peccato.

A coactione.

A necessitate.

III.

IV.

Pulchrum

S. Augustini

testimonium

pro libertate

liberum arbitrium.

Libertas quadruplex est: à miseria, à peccato, à coactione, & à necessitate. Libertas à miseria est libertas gloria, gloria enim seu beatitudo, cum sit complexio omnium bonorum, excludit omnem miseriam. De qua proinde loquitur Apostolus ad Rom. 8. v. 21. *Quoniam & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis, in libertatem gloria filiorum Dei.* Libertas à peccato est libertas gratia, qua nimirum liberamur à iugo & servitute peccati: de qua idem Apostolus ad Rom. 6. v. 18. *Liberati autem à peccato, servi facti estis iustitia.* Libertas à coactione est, dum aliquid sine violentia fit, seu nulla vi illata ab extrinseco, quantumvis necessario fiat. Hoc sensu dicunt Theologi quidam, processionem Spiritus S. & amorem etiam tum Dei erga seipsum, tum beatorum erga Deum, esse liberum, hoc est, maxime spontaneum, & voluntarium, nempe sine ulla omnino vi extrinseca illata elicitum.

Quarta denique libertas est, libertas à necessitate; quæ ab aliis vocatur libertas indeterminationis & indifferencie, ad agendum scilicet, & non agendum: de qua Apostolus 1. ad Cor. 7. 37. *Non habens necessitatem, potestatem autem habens sue voluntatis.*

De hac sola libertate in presenti loquimur, quæ scilicet radix est & fundamentum meriti omnis, ac demeriti. Unde à Pio V. & Gregorio XII. in speciali bulla damnata sunt hæc propositiones: *Quod voluntarie fit etiam si necessario fiat, liberè tamen fit: sola violentia repugnat libertati hominis naturali.* In quem etiam sensum loquuntur frequentissime SS. Patres; sic S. Gregor. Nazianz. in Apologet. *Arbitrii libertas, ait, parem in utramque partem motum habet.* Et ut alios omittam, qui videri possunt apud Bellarm. Suarez & alios, S. August. tom. 1. l. 3. de lib. arb. cap. 18. *Si laboriosum, inquit, est omnia mandare memoria, hoc brevissimum tene: Quacumque ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ei ceditur.*

Dari itaque in homine liberum arbitrium, seu potestatem operandi, ita ut possit etiam operationem omittere, ita manifestum est, ut supponendum potius sit, quam probandum, cum & clara quisque in se sentiat experientia, & universus in hoc omnium conspiciet sensus, quodque caput est, clarissimis sæpe

in Scriptura affirmetur testimoniis, Conciliorumque definitionibus, quæ videri poterunt apud Suar. d. 19. Met. sect. 2. Valen. t. p. d. 6. q. 6. pun. 4. & alios. Unde nervosè & eruditè hæreticos nostri temporis hac in parte exagitat P. Hurtado hic, d. 15. s. 2. manifesteque probat dari in hominibus huiusmodi liberum arbitrium, seu potentiam ad utramque partem contradictionis. Quod etiam doctissime præstant Bellarm. Becan. & alij, qui contra hæreticos hac nostra ætate scripserunt: quare nihil opus plura isthic hac de re attexere.

Definitur communi Philosophorum consensu libertas in actu primo, seu potentia libera, nempe eam esse, quæ, *postis omnibus ad operandum requisitis, potest operari, & non operari*: operantur enim & non operantur etiam bruta, & inanimata, sed ita, ut cum operantur, cessare ab operatione non possint, & cum non operantur, ideo est, quia operari non possunt, sed aliquid deest ut sint proximè expedita ad operandum: quod manifestè arguit impotentiam.

Secus res se habet in causis liberis, quæ etiam quando sunt proximè expedita ad operandum, possunt tamen & operari, & operationem omittere, simul enim habent potentiam ad utrumque; Agentia vero inanimata, & animata necessaria habent solum potentiam operandi, vel impotentiam operandi, id est, vel habent potentiam ad operandum, vel non habent: libera verò & habent potentiam ad unum & ad aliud; habent quippe utramque potentiam simul, simultate tenente se ex parte potentie, non effectus: nec enim potest simul esse actus, & actus omisso.

Illud ad operandum significat libertatem consistere in agendo, non in patiando, nec enim potentia passiva, quæ passiva est libera, sed tota quæ accomodat se ad arbitrium principij agentis, penes quod est, ut passiva recipiat, vel non recipiat actionem: nec enim si agens velit agere, est in potestate passivi non pati: causa enim efficiens juxta Aristotelem est, unde primo incipit motum, nempe ordine executionis, non intentionis, hoc enim tribuitur causæ finali, quæ hoc sensu primo movet ad agendum, estque ratio cur aliæ omnes causæ applicentur.

Libertas duplex est, Contrarietatis, & contradictionis: hæc necessario requiritur ad libertatem, estque indifferencia ad eliciendam vel omittendam actionem, seu libertas ad actum & negationem actus, quæ est illius contradictoria. Libertas contrarietatis est libertas ad actum, & illius contrarium, ut ad amorem, & odium, ad assensum & dissensum &c. ita ut po-

V. Definitio libertatis in actu primo.

VI. Differentia in modo operandi inter libera, & non libera.

VII. Potentia passiva, quæ passiva, non potest esse libera.

VIII. Libertas contrarietatis, & contradictionis.

illo

illo priori habeat principium libertatem, & ad eliciendum amorem, & ad eliciendum odium, licet non ad utrumque eliciendum simul, ut jam sapius est declaratum. Unde si quis solum posset elicere actum unius rationis, ut tantum amorem, vel tantum odium, diceretur necessitatus quoad specificationem: si vero non posset omnino non agere seu omittere actionem, diceretur necessitatus quoad exercitium, quæ est necessitas simpliciter, & nullo modo stare potest cum libertate.

Necessitas quoad specificationem, & quoad exercitium.

IX. Inter omnes potentias voluntas sola est libera, utpotè quæ sola vim habet operandi & non operandi, seu se determinandi, intellectus enim proposito debet objecto, cessare ab opere non potest, magis quam visus proposita luce, vel albedine. Si autem propositis objectis non prodeant visus & intellectus in actum, est quia prodire non possunt defectu alicujus ex parte actus primi requisiti.

X. Ut tamen voluntas sit proximè libera, requirit quædam alia connotata, ut cognitionem deliberatam, seu cum sufficienti advertentia rationis concursus Dei indifferentem, ut objectum non sit infinitum & clarè visum, tunc enim necessariò rapit voluntatem ad amorem: quæ si adsint, voluntas est proximè libera; si verò aliquid ex istis absit, est voluntas solum libera radicaliter & remotè: hoc autem semper retinet etiam in pueris & amentibus, in quibus ex parte sui, & quoad intrinsecam, habet eandem vim operandi liberè, atque in adultis & ratione utentibus, licet prodire in actum non possit, defectu alterius requisiti.

XI. Nec ex hoc quod voluntas, ut sit proximè libera, requirat aliqua alia concomitantia, licet inferte eam solum non esse formaliter liberam; sicut nec rectè infertur, oculus solum non esse formaliter visivum, licet connotet speciem & concursus Dei: sicut enim hic idè oculus solus dicitur visivus, quia is solus est qui in actu secundo videt, & percipit objectum, licet species simul cum oculo coëfficiat visionem; ita voluntas etiam sola est libera, non cognitio, & alia, nec partialiter, licet ad operandum requirantur ex parte principij in actu primo, quia nimirum in solius voluntatis potestate est facere & omittere actionem, & consequenter in ordine ad illam solam actio censetur libera.

SECTIO II.

Sitne libertas in actu secundo actibus voluntatis intrinseca.

I. Supponit quæstio libertatem esse duplicem, alteram in actu primo, quam modo declaravimus sect. præced. alteram in actu secundo, quæ nihil aliud est quàm exercitium libertatis prioris, & ipsa actio quam elicit. De libertate in actu primo certum est quoad radicale quod dicit, esse illi libertatem intrinsecam, cum sit ipsa ejus essentia, licet ut sit proximè libera, nonnulla alia requirantur, ut dictum est sect. præced. n. 10.

II. Libertatem ergo in actu secundo, esse actibus intrinsecam, tenent multi ex recentioribus, secuti Capreolum Ferrar. & alios nonnullos, quam etiam opinionem latè probat P. Hurt. d. 15. de Ani. sect. 6. sub. 2. & seq.

III. Arguunt 1. vitalitas est actui intrinseca, ergo & libertas actui libero. Negatur tamen consequentia, disparitas est, quia actum esse vitalem dicitur procedere actu à principio intrinseco, naturaliter salutem loquendo; unde, potest voluntas operari & exercere aliquos actus, imò de facto illos producit

R. P. Th. Comptoni Philosophia.

necessariò, & non cum indifferentia & indeterminatione; at operari & producere in se actum voluntatis non vitaliter, non potest. Deinde, vitalitas est adæquatè intrinseca potestati vitali, non sic libertas potestati liberæ; hæc enim præter id quod dicitur ex parte potestatis & intrinsecè, connotat tanquam quid constituens partialiter libertatem, concursus Dei indifferentem, & non determinatum ad unum. Licet verò, ut potentia vitalis possit operari, requiratur etiam concursus Dei, hic tamen concursus non constituit formaliter potentiam vitalem, ne quidem partialiter, cum sit principium extrinsecum: vitalitas autem, ut supra ostendimus, ex conceptu suo est formaliter, & adæquatè intrinseca.

Arguunt 2. potentia libera habet aliquam perfectionem peculiarem intrinsecam, quam non habet necessaria, ergo hæc perfectio relucere debet in actu, ergo perfectionem aliquam confert actui libero supra actum necessarium; ergo actus liber & necessarius essentialiter differunt, ergo libertas & necessitas sunt actibus intrinsecæ. Resp. potentiam liberam, qualis est voluntas, conferre aliquid intrinsecum suis actibus quod potentia merè necessaria, & quæ non potest esse libera (quales sunt potentie brutorum & rerum inanimatarum) non confert suis. Peculiaris autem hæc, & intrinseca perfectio actuum voluntatis est, quod licet subinde sint actus voluntatis necessarij, habent tamen aptitudinem ut fiant liberi, quod actibus aliarum potentiarum non competit; ita enim sunt necessarij, ut fieri liberi nullo modo possint; nec enim ulla ratione potest ignis liberè comburere, vel equus aut leo rugire, aut currere liberè.

Arguunt 3. ponamus aliquem habere actum, seu voluntatem indeliberatam & necessariam occidendi inimicum, fiat hic actus postea per plenam advertentiam liber, Deo jam displicet hic actus, antea non displicebat, ergo aliquid ei jam additur mali, quod antea in illo non erat, sed nihil est hujusmodi, nisi dicatur esse novus actus intrinsece liber & malus, substitutus loco prioris, ergo actus liber & necessarius differunt intrinsecè, & per suas entitates, & non solum extrinsecè.

Resp. sæpè contingere, denominationem aliquam tribui partialiter à se, quæ in se denominationem illam non habet; sic denominatio prioris, posterioris, superioris, inferioris, primi, secundi & c. tribuitur à rebus quæ denominationes illas in se non continent; dicitur enim hesternus dies prior ab hodierno, & sic de aliis. Sicut ergo potest aliquid denominari prius ab eo quod non est prius, sed posterius, ita quidni poterit aliquid denominari malum ab eo quod in se formaliter malum non est? Actus ergo malus duo dicit; potestatem in voluntate faciendi & omittendi, & quod objectum sit prohibitum; quocumque autem ex his deficientibus, actus non est malus. Unde ulterius, sicut lex vel prohibitio, licet in se bona, potest tamen extrinsecè constituere partialiter actum aliquem contrarium legi, ita quidni poterit advertentia, licet in se bona, constituere tamen partialiter actum extrinsecè liberum & malum?

Dices: ergo Deus odit hanc advertentiam, quod tamen fieri nequit; advertentia enim non est mala, ergo non potest esse objectum odij. Respondeo 1. advertentiam nec esse malam, nec Deo displicere, sed actum illum in his circumstantiis Deo displicere. Sicut è contrario, dum quis valdè laborat siti, hauftus frigida ipsi placet, & est pretio æstimabilis, non quod sitis placeat, vel sit æstimabilis, sed posita siti, seu in his circumstantiis placet & est pretio æstimabilis frigida.

Secundò, dici potest, licet nec actus, nec advertentia

A a a

VIII. tentia

libertatem illam esse intrinsecam.

IV. Obij. potentia libera aliam quam perfectionem transfundit in actum, quam non transfundit necessaria.

Resp. ostendendo quod sit illa perfectio.

V. Obij. non possit actum non malum transire in malum, nisi libertas sit actui intrinseca.

VI. Offenditur, quomodo possit actus esse indeliberatus transire de non malo in malum.

Lex bona reddit actum malum.

VII. Non displicet Deo advertentia, sed actus in his circumstantiis.

*licet neutra
pars per se
Deo displiceat,
potest
tamen totum
displacere.*

tentia per se sit quid malum, utrumque tamen conjunctum constituere unum objectum malum, & Deo displicere. Sicut enim in pulchritudine physica, licet subinde singulae partes sigillatim sumptae, sint pulchrae, si tamen inter se conjungantur, totum constituit deformem, ut si magnus oculus ex facie sibi proportionata desumptus, statuatur in parva facie, aut è contra: idem contingere potest in pulchritudine morali, quae non minus habet partes suas, quam pulchritudo physica suas, possuntque, licet sigillatim pulchrae, conjunctae tamen constituere objectum turpe ac deformem.

SECTIO III.

Alia argumenta contententia libertatem esse actibus intrinsecam, & resolvitur questio.

*I.
Actus secundum
liberum, solum
quoad
influxum
distinguitur
adequatè à
primo.*

I. Arguunt 4. operatio libera est actus secundus, & exercitium potentiae liberae: sed actus secundus debet adequatè distingui à primo, ergo actus liber debet in se esse intrinsecè liber, & non constitui in esse per denominationem extrinsecam à potentia libera, sic enim actus quia liber, non distingueretur adequatè à potentia. Resp. actum secundum debere distingui adequatè à primo quoad influxum & entitatem productam, non tamè quoad denominationem quam in se habet; sicut licet ignis A producat ignem B, debeat necessariò ab illo distingui, non tamen secundum omnem denominationem quam habet distinguitur ab eo adequatè, in ratione enim prioris aut posterioris constituuntur per se invicem extrinsecè inadquatè.

*II.
Actu transiente de
necessariò in
liberum, exercetur
libertas à potentia
formaliter,
non efficienter.*

II. Arguunt 5. quando potentia de operante necessario, transit ad operantem liberè, tunc primò exercet suam libertatem, ergo tunc debet producere operationem liberam, omnia necessaria. Distinguo antecedens, tunc primò exercet suam libertatem formaliter, concedo antecedens; efficienter, nego. Non ergo est necessarium, ut tunc de novo efficiat operationem aliquam, quod est efficienter exercere libertatem, sed ut eundem actum conservert, ita tamen ut possit omittere: quod dum facit, operatur liberè formaliter, non quidem primò producendo operationem, sed conservando.

*III.
Eadem esse
possunt principia
actus
liberi & necessarii.*

III. Arguunt 6. diversa sunt principia actus liberi, & necessarii, ergo & actus ipsi erunt diversi, utpotè qui necessariò mutantur pro diversitate agentium. Resp. i. negando antecedens; principia enim voluntatis operantis, tum liberè tum necessariò, sunt sola voluntas & omnipotentia Dei, & subinde habitus, haec autem eadem principia in actu primo manent, tam in actu libero, quam necessario. Dices; mutatur cognitio, nam ex non plenè advertente redditur intellectus plenè advertens, quod necessariò fit per novum actum intellectus. Resp. esto hoc ita sit, non tamen mutari principia actus voluntatis, cognitio enim non influit physice in actus voluntatis, ut dixi d. præced. sect. 5. n. 3. sed solum est conditio requisita per modum propositionis, & quasi applicationis objecti. Secundo resp. eandem qualitatem posse produci à diversis principiis, ut idem calor productus à sole, potest conservari vel etiam primò produci ab igne, ergo hoc argumento ad summum conficitur mutari actionem, non tamen terminum actionis. Sed, ut dixi, probabilius est, nec actionem mutari.

*Idem actus
potest procedere à
diversis principis.*

*IV.
Conclusio:
libertas non
est actibus
adequatè
intrinsecam.*

Dicendum ergo: libertatem esse actibus voluntatis intrinsecam partim, partim extrinsecam, nempe denominationem desumptam partialiter à potentia proximè expedita ad agendum, & non agendum, seu habente plenam advertentiam, qua posita &

potest ponere actionem, & potest illam non ponere, sed suspendere concursum. Ita Scotus in 4 q. 1. Dorand. in 2 d. 38. q. 1. & 3 Suarez de gratia, Proleg. 1. & de Angelis l. 2. c. 35. n. 9. Vafq. l. 2. d. 55. cap. 3. n. 13. Valentia l. 2. d. 2. q. 13. pu. 1. Tanner. l. 2. d. 2. q. 1. d. 2. n. 34. Arriaga hic, d. 8. l. 4. n. 104. Oviedo hic, Cont. 12. p. 8. & alij passim.

Unde duo dicit actus liber ut liber, intrinsecum unum, nempe procedere ex anima, seu voluntate, unde accipit, ut dixi, libertatem quandam radicalem, seu aptitudinalem, quae non competit actibus brutorum; alterum est extrinsecum, nempe procedere à potentia, quae potuit eam producere & non producere.

Probat 1. ex solutione argumentorum prioris sententiae, Secundo, quia sicut veritas & falsitas sunt extrinsecae actibus intellectus, ut ostendi in Logica d. 44. f. 3. n. 6. ita quidni libertas & necessitas actibus voluntatis? Tertiò & præcipue, quia eo ipso quod intelligimus actum procedere à principio libero, seu quod ita illum producit, ut possit non producere, intelligitur actus ille esse liber, ergo non est opus ut concipiamus novum aliquid prædicatū ut illo intrinsecum; ipso facto enim quod procedat à principio libero & indifferente, habet esse liberum; sed actus liber semper procedit à principio indifferente & libero, ergo semper necessariò habet hanc libertatem extrinsecam, ergo vel dicendum habere duplicem libertatem, quae tamen esset planè superflua, vel asserendum libertatem non esse actibus intrinsecam, sed solum partim intrinsecam, partim extrinsecam, ut supra declaratum est.

SECTIO IV.

An actus sit liber pro primo instante quo est.

Resp. actum primo instante quo elicitur, esse liberum. Primò, quia Deus ab aeterno habuit actum liberum creandi mundum, sed nullum est instans prius eo quod est ab aeterno, ergo. Secundo, vitio denominat oculum videntem, & lux aërem lucidum, aut calor calidum primo instante quo sunt haec qualitates in oculo & aëre, ergo & actus liber primo instante quo est, denominabit potentiam liberè agentem.

Dices; actus licet sit primo instante, non tamen est pro illo instante liber, sed solum pro sequenti. bus, in quibus potest esse & non esse. Contra 1. ergo nec Deus habuit actum liberum ab aeterno, cum idem argumentum de actu Dei fieri possit, ut constat: imò actus Dei nunquam fuisset liber, quia posito semel quoddam sit, nunquam potest non esse. Contra 2. quando peccator quispiam elicit actum odij Dei, primo instante quo illum elicit, potuit non elicere, ergo actus ille, primo instante quo fuit, fuit liber.

Contra 3. si actus ille non sit liber primo instante, ergo nec sequentibus: si enim idè sit liber secundo instante, quia potuit in illo non esse, ergo & primo, cum in illo etiam, potuerit non esse: unde & Angelus creatus ab aeterno potuisset ab aeterno elicere actum liberum, ut in Physicis diximus. Contra 4. ergo si quis in instante A existens in gratia, eliceret in instante B actum odij Dei, & sequente statim instante moreretur, non damnaretur. Et idem è contrariò est de peccatore in instante A eliciente actum contritionis, & moriente in instante B; ita ut uno tantum instante actus ille contritionis existat, hic enim secundum hanc sententiam damnaretur.

Dices 2. posito quoddam actus sit, non potest non

*V.
Duo dicit
quidam actus
liber.*

VI.

*Ratio primi
cur libertas
sit actibus
voluntatis
extrinsecam.*

*I.
Actus primo
instante quo
est, est liber.*

*II.
Ostenditur
actum liberum
primo
instante quo
est esse liberum.*

*III.
Nisi actus sit
liber pro primo
instante,
non erit liber
pro sequenti.*

*Sequitur,
peccator in
instante A
eliciente
actum contritionis,
& in instante B
morientem,
damnandus.*

IV.

non esse, sed primo instante est, ergo non potest in illo non esse, ergo non est tunc liber. Contrā, posito quod perseveret, non potest non perseverare, sed secundo instante perseverat, ergo secundo instante non potest non esse, ergo non est liber. Resp. ergo, ut actus sit liber, sufficere quod pro aliquo priori, non temporis, sed naturæ potuerit non esse, esto, posito quod sit, non possit non esse, hæc enim solum est necessitas secundum quid, & consequens, nempe supposito quod sit, quæ necessitas non obstat libertati actus.

V. Ut ergo actus aliquis sit liber, sufficit quod potentia pro aliquo priori naturæ, seu signo rationis potuit illum non elicere, tunc enim ita est, ut potuerit illo instante reali non esse, cum ita cum producat potentia, ut potuerit tunc non producere; potentia quippe libera ea est, ut diximus, quæ postis omnibus requisitis in actu primo, potest operari & non operari; ergo eo instante quo ponuntur omnia requisita, debet habere hanc indifferentiam, seu potentiam operandi & non operandi; ergo actus, qui eo instante elicitur, ita est, ut potuerit illo instante non esse, ergo illo instante est liber, hæc enim est definitio libertatis. Imò potentia actum hunc illo instante producendo, exercet tunc suam libertatem.

VI. Conf. quocumque instante ponuntur omnia requisita, potest potentia libera operari & non operari, ergo actus illo instante ita ponitur, ut possit tunc non poni, alioqui nec secundo instante, nec ullo ex sequentibus erit liber, ut jam dictum est, quocumque enim instante conservatur, ideo liberè conservatur, quia potentia ita illum tunc conservat, ut possit tunc non conservare; instantia autem omnia præcedentia perinde se habent ad illud instans, atque si omnino non fuissent.

SECTIO V.

An transire possit actus de libero in necessarium, & e contra: ubi etiam de iudicio indifferente.

I. Quoad primum resp. posse actum transire de necessario in liberum, & e contra. Explicatur & probatur: ponamus Petrum habere volitionem occidendi inimicum, quæ tamen volitio procedat ex cognitione indeliberatā, postea, manente eadem volitione, habeat cognitionem deliberatam, & plenam advertentiam illius objecti, jam ille actus ita est, ut possit non esse, & consequenter est liber, cum tamen antea esset necessarius, & per eum Petrus non peccaret. Dicere autem adveniente huiusmodi cognitione, mutari necessariò actum illum, & novum produci, videtur gratis affirmari, cum nulla talis essentialis dependentia assignari possit huius actus voluntatis respectu illius cognitionis, ut mutatā cognitione mutari necessariò debeat actus etiam voluntatis, præsertim cum, ut supra diximus disp. præcedente, sec. quintā, actus intellectus non influant physicè in actus voluntatis, sed solum ad hoc deserviant, ut proponant objectum.

II. Dices; non potest actus transire de vero in falsum, cum tamen veritas sit actui intrinseca; ergo nec de libero in necessarium, vel e contra. Res. negando consequentiam, disparitas est clara: nam si actus transiret de vero in falsum, mutaret objectum, ut in Logicā fusè ostensum est disp. 45. hic autem nihil huiusmodi contingit, sed solum sequitur mutari intellectionem, & loco cognitionis indeliberatæ substitui deliberatam, in hoc autem quid repugnantia? Dispar ergo maximè quoad hoc est ratio in voluntate, & intellectu.

R. P. Th. Comptoni Philosophia.

III. Quæres, utrum stante iudicio indifferente de aliquo objecto, possit aliunde voluntas cogi, saltem per Divinam potentiam, ad amandum, vel odio habendum illud objectum? Plurimi ex recentioribus negant: nam voluntas, inquit, pro illo priori est libera, & consequenter quod agit ex vi huius cognitionis, liberè agit. Ad difficultatis intelligentiam notandum, iudicium seu cognitionem indifferentem esse illam, quæ est deliberata cum plenā advertentiā: si verò sit de objecto infinito, videlicet Deo, non debet esse clara illius representatio, qualis est visio beata, quæ propterea rapit sanctos necessariò in amorem Dei, & consequenter in ordine ad hunc actum tollit eorum libertatem.

IV. Dico itaque stante iudicio indifferente de objecto aliquo, posse aliunde necessitari voluntatem ad amorem illius vel odium. Probatur, si Deus infunderet Petro physicam prædeterminationem, posito prius in intellectu ipsius, iudicio ex se indifferente Petrus necessitaretur ad opus illud, seu actum eliciendum. Dices; principium ibi est indifferens, ergo non est necessitatum. Distinguo antecedens, est indifferens adæquatè, nego antecedens; inadæquatè, concedo: licet enim actus ille intellectus ex se non necessitet, habet tamen secum conjunctum aliud principium necessitans: ad tollendam autem libertatem sufficit vel ex uno principio ita cogi operantem, ut stante illo, omittere operationem non possit, quod contingit in præsentia; bonum enim, ut aiunt, ex integrā causā. Quod declaratur, quia licet Beati habeant cognitionem infusam, vel etiam naturalem Dei, per quam præcisè non rapiuntur necessariò in illius amorem, cum tamen simul habeant visionem beatificam, ex vi huius rapiuntur ad necessarium amorem Dei; ergo ad tollendam libertatem sufficit vel unum, quod per modum causæ antecedenter dicat necessariam connexionem cum effectu.

V. Nec obstat quod contra hoc opponunt quidam, nempe sequi, voluntatem ferri in incognitum. Negatur enim hoc sequi, nihil enim amat voluntas in hoc casu, quod non cognoscit; sicut per actum liberum & necessarium amatur idem omnino objectum adæquatè: ergo quod actus sit liber vel necessarius, nil opus est mutari quidquam in objecto, sed stante eadem cognitione, & ex se indifferente, poterit voluntas cogi ab extrinseco, & determinari ad unum, nempe per concursum Dei, per quem cogi potest, aut per aliquod aliud principium necessitans, licet cætera principia sint indifferentia ad assentiendum vel dissentendum illi objecto.

SECTIO VI.

De possibilitate creaturarum quarundam rationalium.

I. Hæc quæstio, de variis scilicet creaturis rationalibus possibilibus, non est hoc loco omitenda: nec enim tanti mihi videtur, ut in illius discussionem diu quis moretur, & argumenta vel in unam partem vel alteram exquirat, cum in istiusmodi quæstionibus ægrè quis inveniat in quo figat pedem, & non dico cum certitudine, sed vel cum probabilitate quidquam pronuntiet. Rem itaque paucis expediam: quæstiones enim de possibilitate rerum, divinationis plurimum habent, utilitatis parum.

II. Quæres primò, utrum sit possibilis potentia aliqua intellectiva purè discursiva, seu quæ elicere non possit actum ullum immediatum. Resp. ejusmodi potentiam intellectivam non esse possibilem. Ratio est clara, talis enim intellectus nunquam posset incipere operari, cum incipere debeat ab actu immediato.

diato, primus enim actus nequit esse discursivus, cum actus discursivus ille sit, qui ex alio actu antecedente infertur, ergo præcedit necessarii actus aliquis immediatus, vel dabitur processus in infinitum. Hoc etiam contingeret quoties ab omni actu cessaret, imò & dum omisso discursu circa unum objectum, discurrere incipit circa aliud alterius planè rationis, quodque nullam habet connexionem cum præcedente. Debet ergo posse elicere aliquos actus, præter discursivos.

III. Quæres secundo, utrum possit dari intellectus, quia ad omnia objecta non extendatur, sed sphaeram quasi habeat hac in parte limitatam? Nullum video huius rei implicantiam: sicut enim in rebus materialibus cognoscitivis, videmus eas esse ad certa objecta limitatas, ita non est cur intellectibus quibusdam possibilibus, certi hac in re limites nequeant à naturâ præscribi. Unde omnis intellectus non necessarii cognoscit ens ut ens.

IV. Dices ergo probari nequit nostrum intellectum de facto esse omnium objectorum cognoscitivum. Resp. experientia probari videtur intellectum nostrum ad omnia objecta extendi; cognoscit enim omnis generis objecta, naturalia, supernaturalia, materialia, spiritualia, Deum, creaturas, existentia, possibilia, entia, non entia, possibilia, impossibilia: ex quo probabiliter inferimus eum ad omnia objecta extendi. Conf. dicimus omnipotentiam Dei ad omnia possibilia extendi, omniscientiam ad omnia etiam impossibilia; ergo intellectus noster aliquo saltem modo ad omnia objecta extenditur.

V. Quæres tertio, darine possit voluntas aliqua, quæ licet naturaliter operari nequeat liberè, possit tamen operari liberè divinitus? Inprimis si sermo sit de actibus supernaturalibus, non videtur dubium quin supernaturaliter, seu divinitus exercere actus aliquos liberos possit, quos exercere nequit naturaliter, cum naturaliter nihil supernaturale producere possit. Loquendo verò de actibus naturalibus, seu quæ sunt intra naturalem sphaeram agentis, nulla voluntas potest circa quodcunque objectum operari liberè ullo modo, circa quod non possit operari liberè

naturaliter.

VI. Quæres quarto, an possit dari potentia cognoscitiva formaliter libera, seu quæ objecto debite proposito assentiri prohibito possit vel dissentire. Non est quæstio utrum potentia intellectiva identificari possit cum volitiva, & in quantum est volitiva possit præbere vel cohibere assensum: inprimis enim id reperitur in Deo, & juxta nostram sententiam potentias non distinguente ab animâ, id contingit in homine. Nec video repugnantiam cur, si potentia distinguatur ab animâ, non possit dari potentia accidentalis intellectiva realiter identificata cum voluntate, sicut, ut supra vidimus, de facto statuit Durandus intellectum & voluntatem in homine, & Angelo.

VII. Quæstio ergo procedit de potentia quæ sit tantum cognoscitiva, an scilicet possit operationes suas exercere liberè. Mihi probabilius videtur repugnantem huiusmodi potentiam intellectivam: imò quantumvis qui eam admittunt, nolint illam vocare voluntatem, existimò tamen esse imperfectam quandam voluntatem, & si à tali creaturâ rationali quæteretur, cur in objecto obscure propositio (de hoc enim tantum procedit quæstio, non de objecto, quod clarè & evidentè apparet verum, vel falsum) huic parti assensum præbat potius quàm contrariæ, diceret quia volo. Deinde, nulla ratio est, cur in hac sententia non possit dari etiam potentia intellectiva, quæ verò clarè propositio pro suâ libertate non assentiat, quod tamen refugiunt concedere, qui libertatem intellectui concedunt.

VIII. Quæres quinto, utrum dari possit creatura intellectiva non volitiva? Ego certè loquendo in ordine ad Divinam potentiam, non solum non video manifestam huius rei repugnantiam, sed nec ullum omnino inconveniens cur concedi huiusmodi creatura non possit.

IX. De possibilitate aliarum creaturarum, ut an dari possit libertas merè passiva: an sit possibilis potentia materialis quæ percipere possit objectum spirituale, & de aliis huiusmodi dictum ex occasione est in disputationibus jam traditis.

DISPUTATIO XXV.

De Præfinitione actus liberi.

SECTIO PRIMA.

Utrum Deus salvâ libertate præfinire possit actum liberum.

I. **P**ræfinitio de quâ hic loquimur est actus voluntatis divinæ, quâ videns per scientiam conditionatam voluntatem creatam, si detur ei auxilium indifferens, talem actum liberè elicet, pro aliquo priori antequam actus ille voluntatis creatæ sit absolutè futurus, vult actum illum & consequenter postea dat aliquod ex mediis illis antea prævisis, per quod voluntas creata actum illum elicit. Quærimus ergo utrum positâ huiusmodi voluntate divinâ possit actus ille liberè elici, æquè ac si Deus ejusmodi illius præfinitionem non habuisset.

II. Duæ hac in re sunt oppositæ sententiæ, prima asserit actum liberum per huiusmodi intentionem efficacem Dei, antecedenter ad absolutam ejus futuritionem præfiniri non posse, sic enim, inquit hæc sententia, tolleretur libertas, cum ex una parte, po-

sitâ præfinitione, actus non possit non sequi, ex aliâ non possit, verò præfinitio hæc sit antecedens; quidquid autem antecedit impossibile cum negatione actus, tollit libertatem. ita Vasq. 1. p. d. 89. c. 10. & d. 99. c. 3. & 7. & 3. p. to. i. d. 74. c. 7. & alibi. Valentia 1. p. d. 2. q. 22. punc. 3. & q. 23. p. 4. Molina 1. p. q. 14. a. 13. disp. 18. Lessius de prædest. n. 17. Hericæ 1. p. d. 23. c. 9. & alij ex recentioribus.

III. Citatur etiam S. Anselmus, & S. Damascenus, qui tamen non loquuntur de ejusmodi præfinitionibus, hac sententia de quibus hic disputamus, sed de iis, quæ, vel ipsæ per se sunt principia necessitantis immediatè, vel S. Anselmus, & S. Damascenus, principia necessitantis proxima inducunt: quo modo S. Damascenus explicat S. Thomas 1. p. q. 23. a. 1 ad primum.

IV. Secunda è contrâ sententia affirmat huiusmodi præfinitionem efficacem non tollere libertatem, & consequenter eam esse possibilem: ita Suarez 1. l. de prædest. c. 8. n. 18. & opusc. 1. de auxiliis l. 1. c. 160. 4. & alibi sæpe, addens oppositam sententiam sibi numquam nec probabilem quidem visam: Attrubal 1. p. d. 67. c. 4. Coninck de actibus supernaturalibus d. 2. dub. 7.